

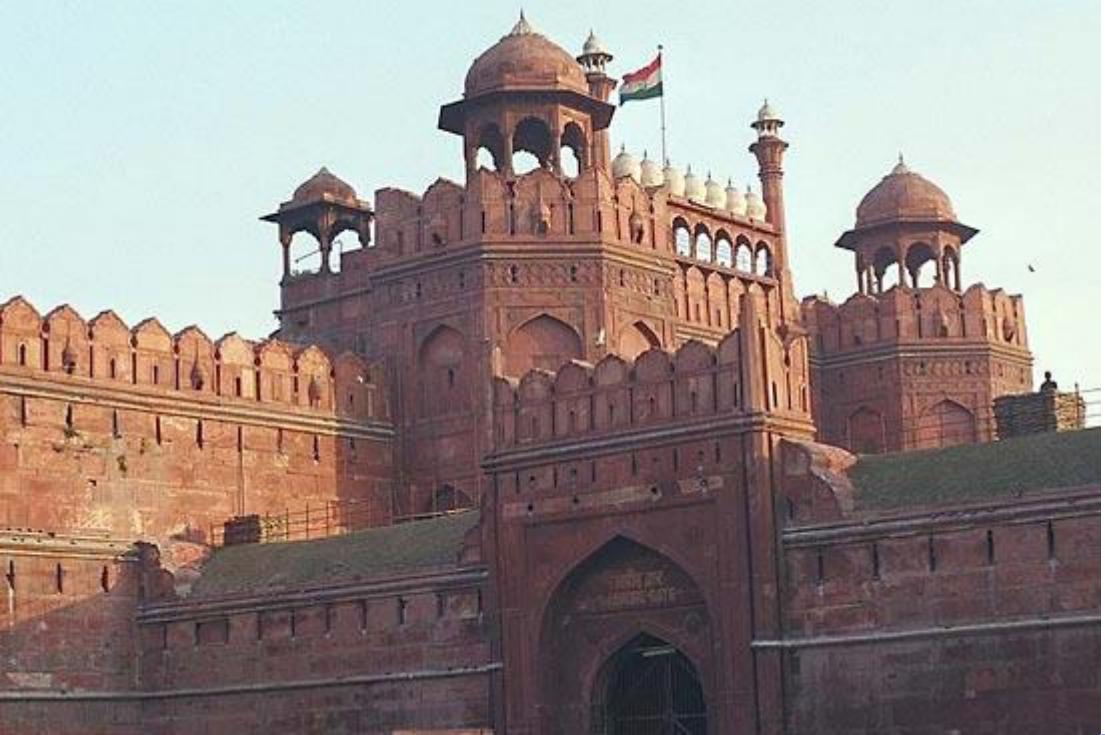

ઘોરણા :- 5

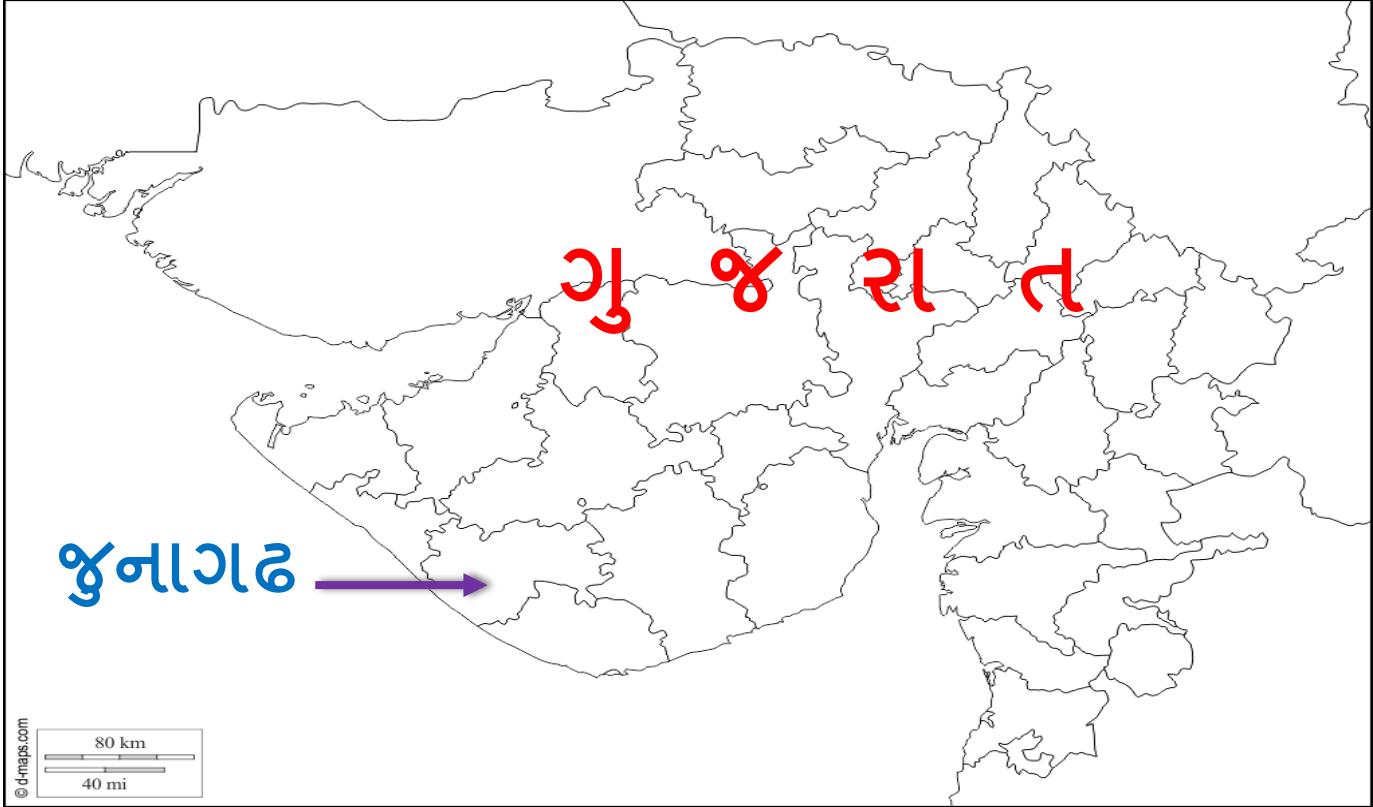
વિષય :- પર્યાવરણ

પાઠ :- 10 દીવાલોની કહણી

ભાગ : 1

ઉપરકોટ પહોંચ્યાં

છેવટે આજે અમે દીદી સાથે જુનાગઢ શહેરની બાજુમાં આવેલા ઉપરકોટ જોવા માટે નીકળી પડ્યા. દીદી હત્તિહાસ ભણે છે અને અમને તેમની સાથે વિવિધ મહેલ જોવાની મજા પડે છે.

ઝીલ : વાહ ! અદ્ભુત , કેટલો વિશાળ છે આકિલ્લો.

યશપાલ : અને જુઓ, તે કેટલી ઊંચાઈ પર બનાવેલો છે.

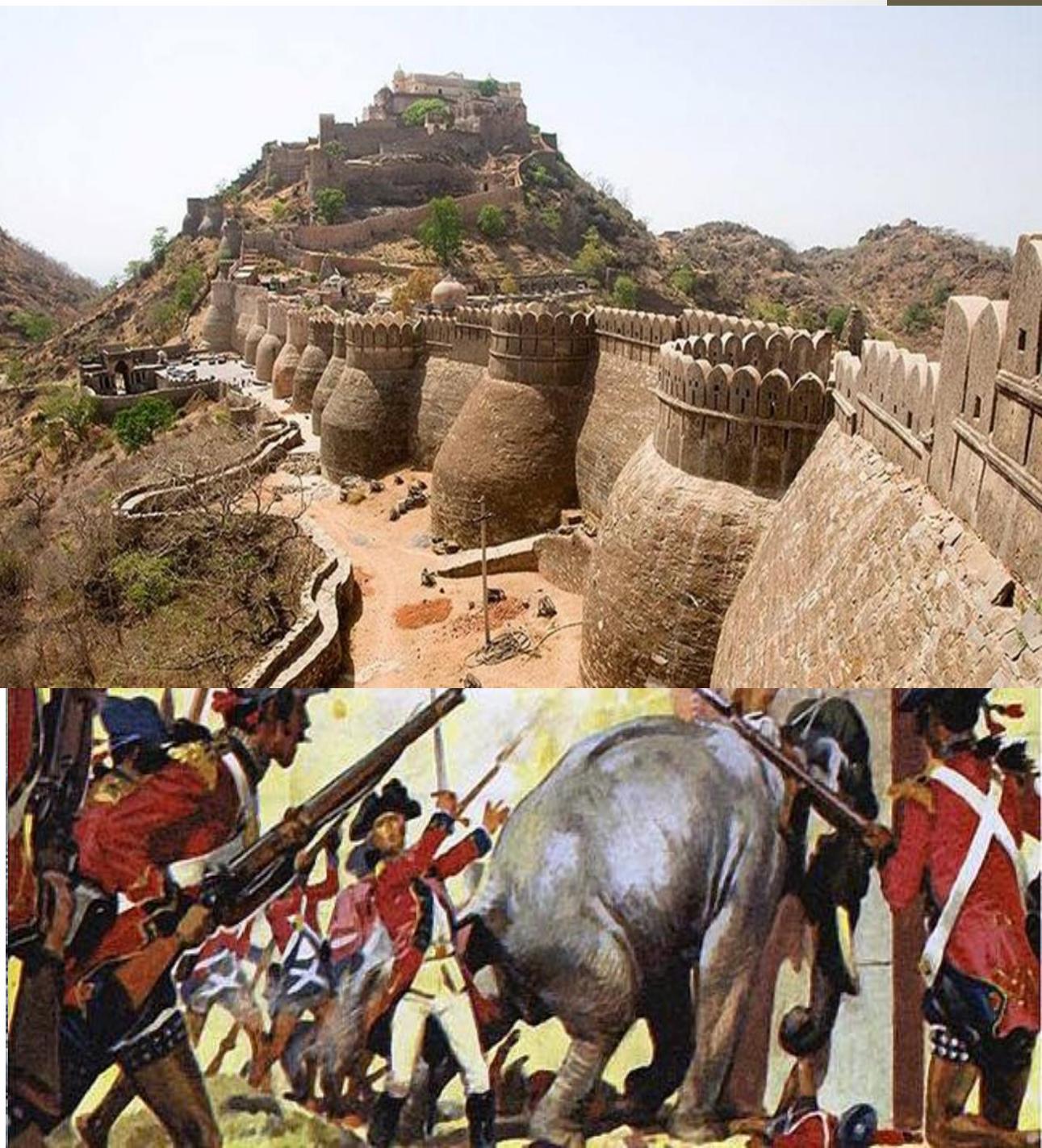
જુણા : અરે! આ દરવાજો તો જુઓ. આટલો લાંબો પહોળો દરવાજો ક્યારેય જોયો છે?

ઝીલ નવાઈ : ખૂબ વજનદાર લાગે છે. મને લાગે છે કે તને ખોલવા કે બંધ કરવા

કેવા લોલેની જરૂર પડી એ

- જિઝા : દરવાજી પર આ લોખંડના અણીદાર
ભાલા જેવું શું દેખાય છે ? એ શા
માટે લગાવવામાં આવ્યા હશે ?
- ઝીલ : એની મોટી-પહોળી દીવાલો તો
જુઓ.
- યશપાલ : મે ક્યારેય આટલી પહોળી દીવાલ
જોઈ નથી.
- જિઝા : આ દીવાલ અમુક જગ્યાએથી
આગળની તરફ ગોળાકારમાં
નીકળેલી છે. મને નવાઈ લાગે
આવું કેમ?
- દીઢી તથા : તને ગઠ કહેવામા આવે છે. જુઓ,
દીવાલો કરતાં પણ ઊંચા છે. આ
કિલ્લાની બહારની દીવાલમાં
- ગઠ છે જરી દીવાલો વિશ્વાસ

વિચારો :

- કિલ્લાની દીવાલમાં ગઢ શા માટે બનાવવામાં આવે છે?
- ✓ ગઢ કિલ્લાની સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યા હતા.
- ગઢમાં મોટાં કાણાં શા માટે બનાવ્યાં હશે?
- ✓ જોવાનું ક્ષેત્ર વધારવા માટે તેમનામાં મોટા છિદ્રો બનાવવામાં આવ્યાં હતાં. સૈનિકો આ છિદ્રો દ્વારા જોઈ શકે છે અને વધુ સારી તકેદારી રાખી શકે છે.
- સીધી-સપાટ દીવાલ પરથી જોવામાં અને ઊંચા ગઢ પરથી જોવામાં શું તફાવત છે? ગઢની પાછળ છુપાઈને કાણાંમાંથી જોઈ હુમલો કરવાથી સૈનિકોને શું મદદ મળતી હશે ?
- ✓ સીધી-સપાટ દીવાલ પરથી સૈનિકો દીવાલ પર ચડી રહેલા દુશ્મન સૈનિકો ને બરાબર ન જોઈ શકે પરંતુ ગઢ દ્વારા તેને સરળતાથી જોઈ શકાઈ, ગઢની પાછળ છુપાઈને કાણાંમાંથી જોઈ હુમલો કરવાથી દુશ્મન સૈનિકો કિલ્લા પર રહેલા સૈનિકોને જોઈ શકશે નહીં અને કિલ્લાની સુરક્ષા સારી રીતે થઈ શકે.

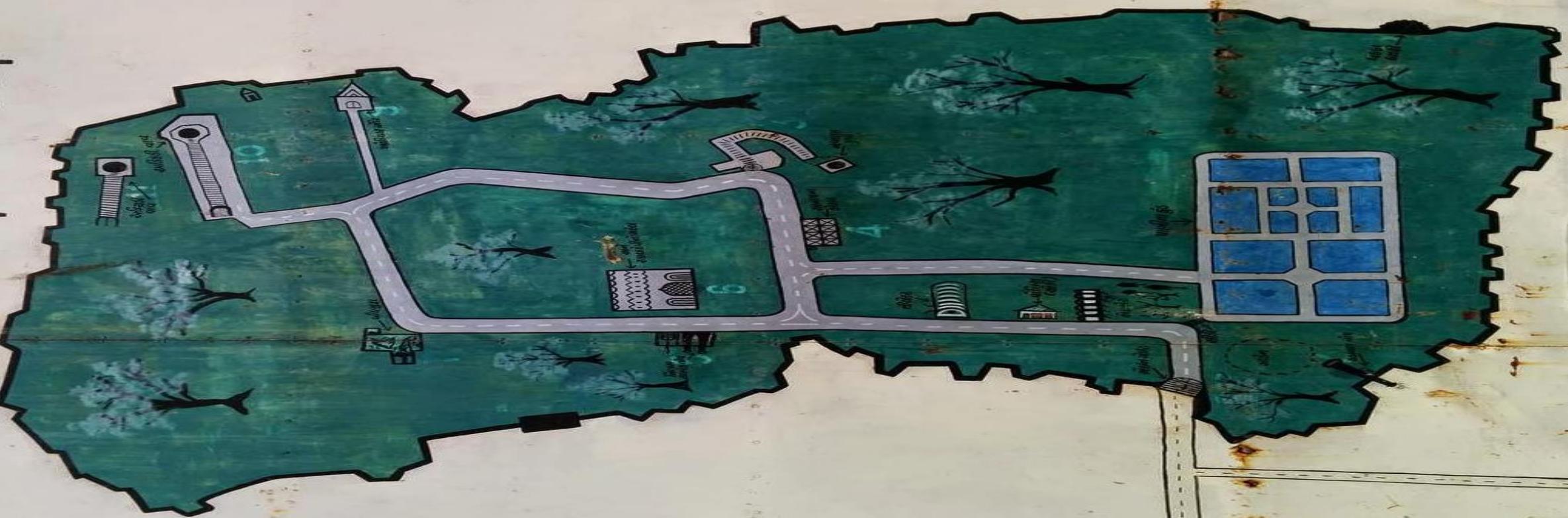
કિલ્લાની અંદર કેટલું બધું !

ઝીલ : શું આ કિલ્લો રાજએ પોતાના વસવાટ માટે બનાવ્યો હશે ? આ કેટલો જૂનો છે?

જિજ્ઞાસુદી : હા, મેં સાંભળ્યુ છે કે આ કિલ્લાનું નિર્માણ છેક ચંદ્રગુપ્ત મૌર્યના સમયમાં થયેલું.

દીઢી : આ ખૂબ જ જૂનો કિલ્લો છે. આ કિલ્લાનું બાંધકામ ઈ.સ. પૂર્વે 319 માં થયેલું. પરંતુ લાંબો સમય સુધી અલિપ્ત રહ્યો. ત્યારબાદ ઈ.સ. 976 માં ફરીથી તેનો જુણોદ્વાર કરવામાં આવ્યો. અહીં ઘણાબધા શાશકોએ રાજ કર્યું હતું અને પોતાની ઈચ્છા મુજબ કિલ્લામાં ફેરફાર કર્યા.

ઝીલ : અરે ! જુઓ આ પાટિયા પર કિલ્લાનો નકશો છે.

યશપાલ : આ નકશામાં વૃક્ષો, વાવ, કુવા વગેરે દેખાઈ છે અને જુઓ કેટલાક મહેલ પણ છે.

ઝીલ : એનો અર્થ એવો થાય છે કે માત્ર રાજીજ નહિ, પરંતુ બીજાં ઘણા લોકો કિલ્લામાં રહેતા હશે.

જિઝા : તે એક આખું નગર જ હોવું જોઈએ.

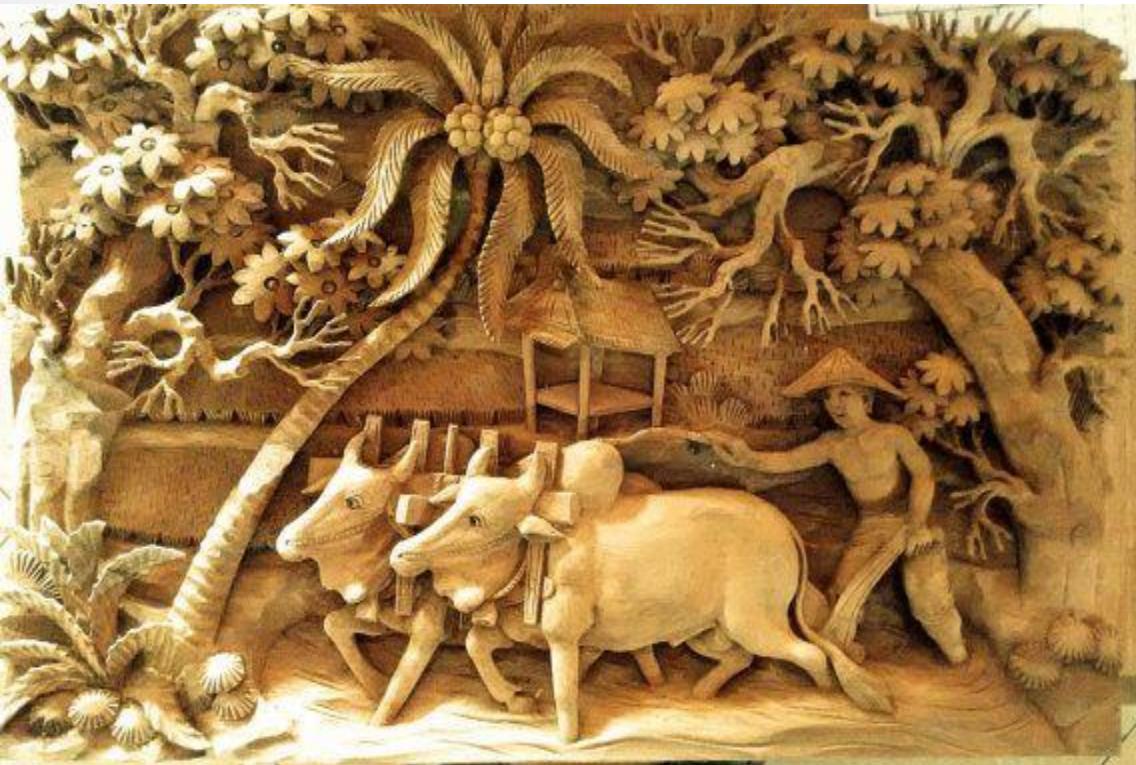

યશપાલ : વાહ! આ ઈમારત ખરેખર જોવા જેવી છે.

ઝીલ : તે દિવસોમાં પણ તેઓના મહેલો તથા ઈમારતોની બનાવટ કેટલી અદભૂત હતી!

જિજ્ઞા : આજે આ ઈમારતોનો વિનાશ થઈ રહ્યો છે, પરંતુ અનુમાન કરી શકાય કે પહેલા અહીં ઘણા મોટા મોટા દીવાનખંડ અને ઓરડા હશે.

યશપાલ : અરે ! આ જુઓ દીવાલો પર કેટલું ઝીણવટપૂર્વક કોતરણીકામ કરેલું છે!

વાહ, શું ઈજનેરી !

આજે આપણી પાસે ઘણાં સાધનો છે. જેનાથી આપણે મકાનની રૂપરેખા સરળતાથી બનાવી શકીએ. અને તેના આધારે સારું તેમજ ઝડપી બાંધકામ કરી શકીએ. તેમ છતાં ક્યારેક દિવાલોમાં તિરાડો પડવી, પાણી ટપકવું વગેરે જેવી ખામીએ જોવા મળે છે. એ જમાનમાં આવી ઈમારત કેવી ઉત્તમ સમજણાથી બનાવી હશે?

જો આપણે વિચારીએ કે હજારો વર્ષ પહેલાં લોકો કેવી રીતે રહેતા હશે ! તો આપણા મનમાં ઘણાં પ્રશ્નો ઉભા થશે. ઉદાહરણ તરીકે, આટલી ઊંચાઈએ પાણી કેવી રીતે ચઢાવતું હશે? અનુમાન કરીને કહો.

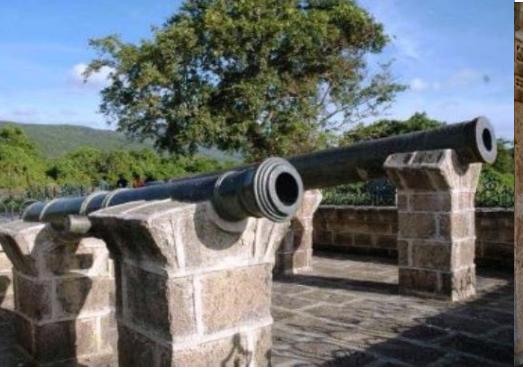
વિચારો અને ચર્ચા કરો :

- ઈમારતમાં હવાઉજસ માટે કેવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હશે ?
- ✓ ઈમારતમાં હવાઉજસ માટે પુરતી કાળજી રાખીને બારી, દરવાજા મૂકવામાં આવ્યા હશા જેમાથી તાજી હવા અને તડકો મકાનો માં આવી શકે.
- ચિત્રમાં દીવાલમાં કરેલી સુંદર કોતરણી ધ્યાનપૂર્વક જુઓ. આવી સરસ કોતરણી માટે કેવાં ઓજારોનો ઉપયોગ થયો હશે.
- ✓ લોખંડ માથી બનાવેલા છીણી અને હથોડી જેવાં ઓજારોનો ઉપયોગ થાય છે.
- આપણા ઘરે એક અઠવાડીયા માટે વીજળી ન હોય તો શું થાય ? તેના વગર ક્યાં ક્યાં હાજર હોયાં નહોદો ?

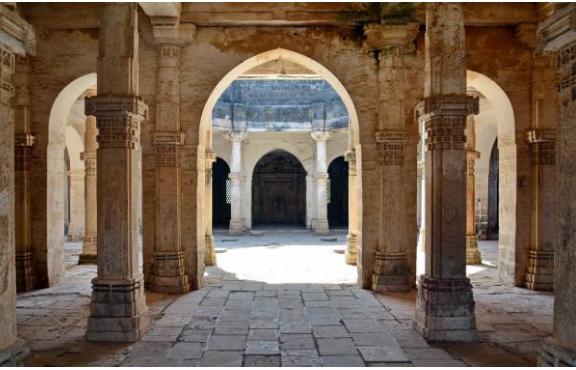

1. મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર

3. નીલમ-માણેક તોપ

4. જમા મસ્જિદ/ રાણકદેવી મહેલ

5. બોધગુફા

6. અડી-કડી વાવ

8. થિયેટર

9. નવધણ કૂવો

10. અનાજનો કોઠાર

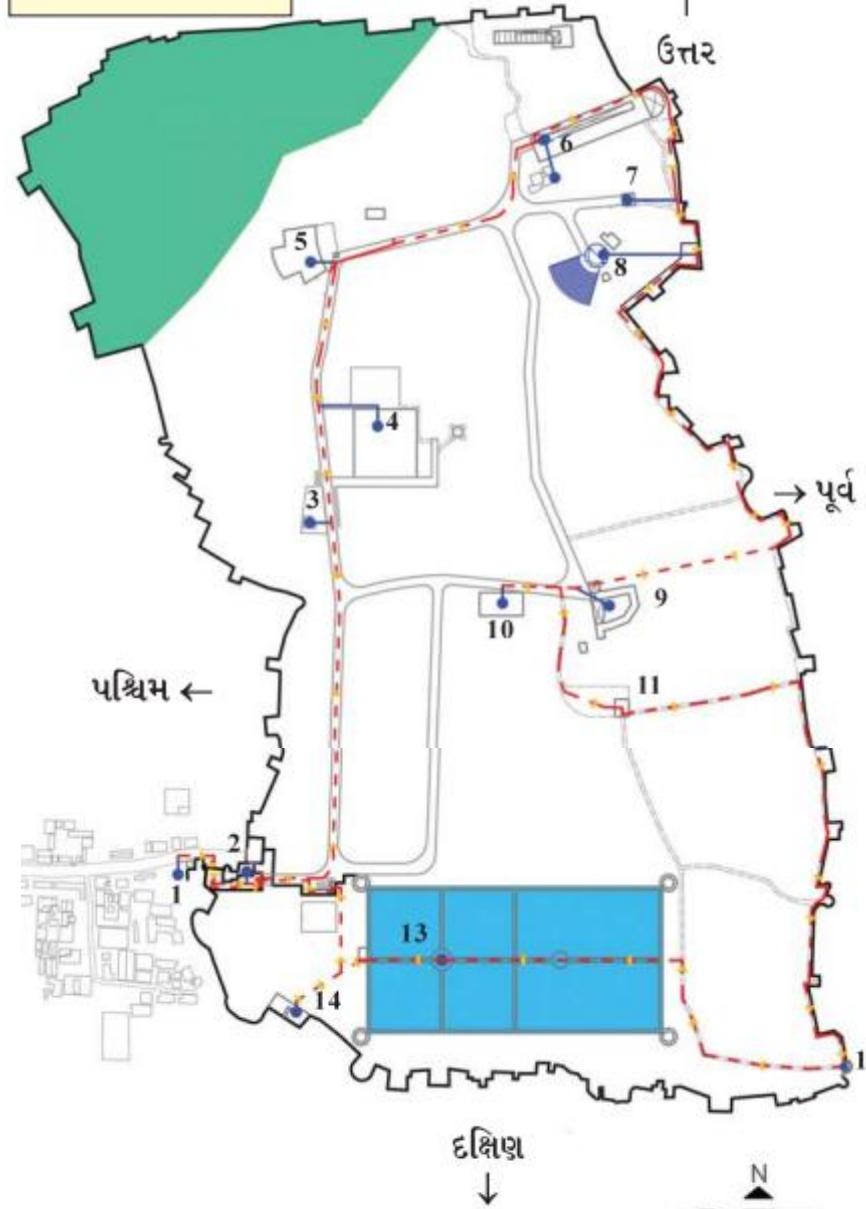

12

14. કુદતાળ તોપ

ઉપરકોટનો કિલ્લો

પૂર્વ-પશ્ચિમ ક્યાં છે?

તમે જે જગ્યાએ છો, ત્યાં સૂર્ય કઈ બાજુએથી ઉગે છે? તે કઈ બાજુએથી આથમે છે? તમે જ્યાં ઉલ્લા છો, તમારી પૂર્વમાં શું-શું છે, તે શોધી કાઢો. તમારી પશ્ચિમ દિશામાં શું-શું છે? તમારી ઉત્તર અને દક્ષિણે શું-શું આવેલું છે ? તે પણ શોધો.

ઉત્તર

પશ્ચિમ

પૂર્વ

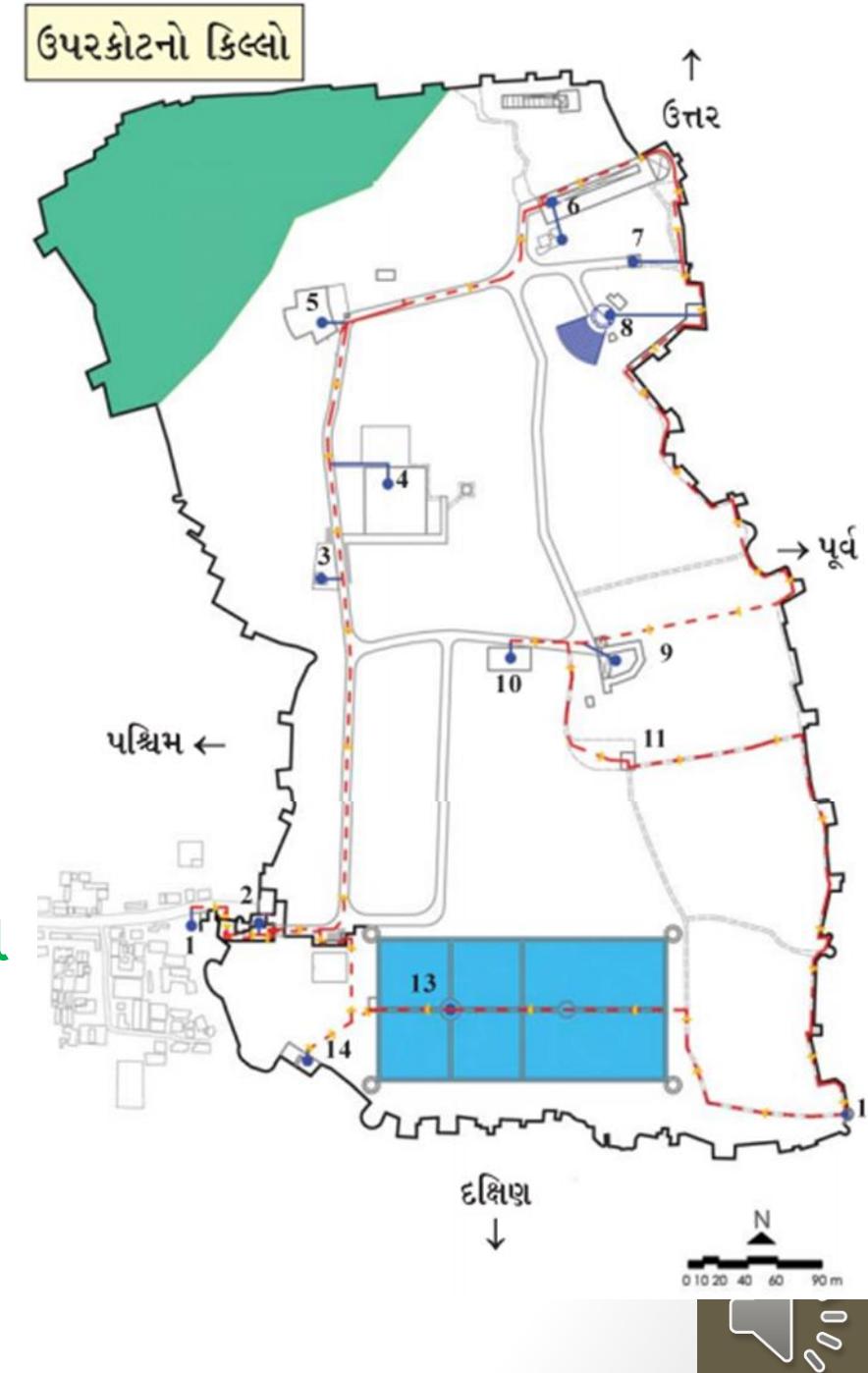
દક્ષિણ

કહો અને લખો :

ઉપરકોટના નકશાને ધ્યાનથી જુઓ. નકશા ઉપર તીરની નિશાનીઓ ચાર દિશાઓ બતાવે છે :

- જો તમે મુખ્ય દરવાજાથી અંદર જાઓ, તો નીલમ-માણેક તોપ તમારી કઈ બાજુ હશે ? = ઉત્તર
- જો કોઈ બોધ્યગુફા પાસે છે, તો પાણીના કુંડ તેની કઈ દિશામાં હશે ? = દક્ષિણ
- બોધ્યગુફાથી જામા મસ્જિદ પહોંચવા તમે કઈ દિશામાં ચાલશો ? = દક્ષિણ
- કિલ્લાની બહારની દિવાલ પર તમે કેટલા દરવાજા જોઈ શકો છો? = એક
- કિલ્લામાં કેટલા મહેલો છે ? તે ગણો. = એક, રાણકદેવી મહેલ
- કિલ્લામાં પાણી માટે શું વ્યવસ્થા છે ? ઉદાહરણ તરીકે કુવાઓ, તળાવ, વાવ વગેરે. = વાવ અને કુવાઓ

નકશા પર 1 સેમી અંતર બરાબર જમીન પરનું 45 મીટર છે. હવે કહો :

- નકશા પર અડી-કડી વાવ અને ધક્કાબારી વચ્ચેનું અંતર 9.5 સેમી છે.
જમીન પર તે બંને વચ્ચેનું અંતર મીટર હોવું જોઇયે.

નકશા પર અંતર જમીન પરનું અંતર

$$\begin{array}{rcl} 1 \text{ સેમી} & = & 45 \text{ મીટર} \\ 9.5 \text{ સેમી} & = & (?) \end{array}$$

$$9.5 \times 45 = 427.5 \text{ મીટર}$$

- મુખ્ય દરવાજો અને બોધ્યગુફા એકબીજાથી કેટલા દૂર છે ?

✓ નકશા પર 6 સેમી અને જમીન પર

$$6 \times 45 = 270 \text{ મીટર}$$

આ હુમલાઓ શા માટે ?

અમે વાતો કરી રહ્યાં હતાં ત્યારેજ ચશપાલે અમને તોપ બતાવવા માટે બૂમ પાડી. તોપ જોવા માટે અમે પણ ઝડપથી ત્યાં દોડી ગયાં.

જીલ : ખરેખર આ તોપ ખૂબ જ મોટી છે. આ બાજુમાં જે ગોળા છે તેવા જ એમાં પણ વપરાયા હશે. દીંદી આ તોપ વિશે આમરે વિશેષ જાણવું છે.

દીંદી : આ તોપનું નામ “નીલમ” છે. જે દીવની લુંટમાંથી સુલતાન બહાદુરશાહના હુકમથી મલેક ઈઆજ અહીં લાવેલા. તેની બાજુમાં જે બીજુ તોપ છે તેનું નામ માણેક તોપ છે. આ બંને તોપ ગુજરાતનાં સુલતાન અને પોર્ટુગિઝો વચ્ચે

ઈ.સ.

1538માં થયેલી લડાઈમાં વપરાઈ હતી.

દીંદી : તો ગુજરાતનાં આત્મા હુમલાઓ આ ગાટે થતાં હશે !

દીક્ષા : તે દિવસોમાં
પોતાના ર
ક્યારેક બે

વિસ્તાર

વધારવા માટે
જિઝા : મેં સાંભળ્યુ છે
પાસે પણ

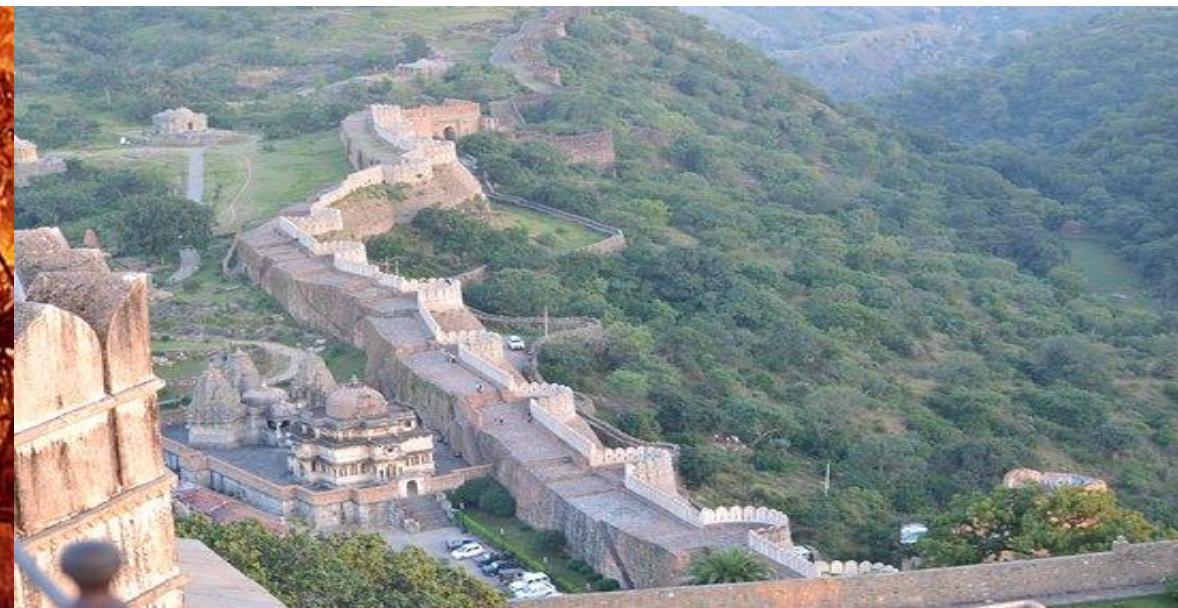
ઝીલ : જિઝા, તે કિલો
દીવાલની વિશે

યશપાલ : જો સેના બાજ કાઈ રહ્યા થા આવવાના પ્રયત્ન કર તા ગઢમાં છુપાયેલા સૈનિકો
દુરથી તેમને જોઈ લે અને હુમલાથી બચવાના પગાલાં ભરી શકે.

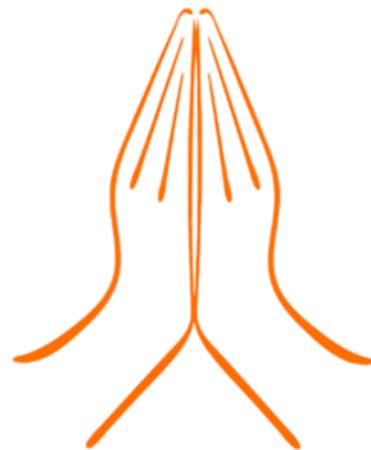

જા રાજ્યને
. નિભાવવા માટે,
જા રાજ્યનો

શકી નહિ તેની
આમાં પણ
કે?

Thank You...

પ્રેરણ એજયુકેશન લોલાયટી ક્રાચા સંચાલિત ®
OCEAN
કોચિંગ કલાસીસ

ઘોરણા :- 5

વિષય :- પર્યાવરણ

પાઠ :- 10 દીવાલોની કહણી

ભાગ : 2

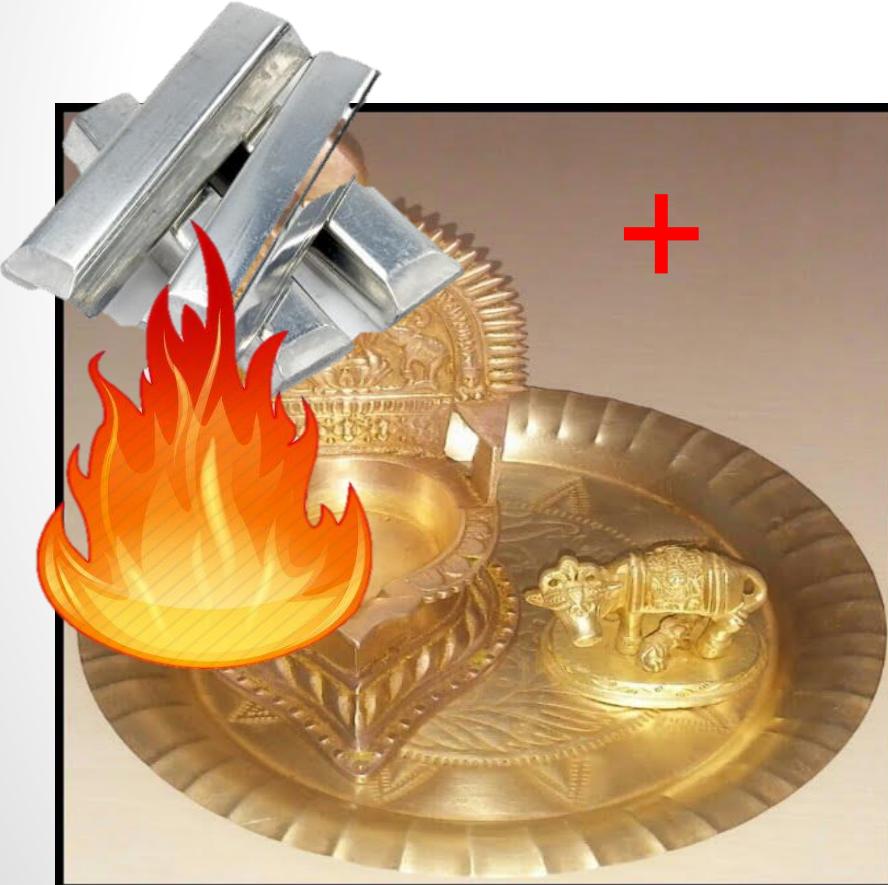
ચર્ચા કરો:

- નજીકના સમયગાળામાં કોઈ એક દેશો બીજા દેશ પર હુમલો કર્યો હોય અથવા યુદ્ધ કર્યું હોય એવું તમે વાંચ્યું કે સાંભળ્યું છો?
- હા, થોડા મહિનાઓ પહેલાજ અમેરિકાએ ઈરાક પર હુમલો કર્યો હતો.
- આ યુદ્ધ માટે શું કારણ હતું, શોધી કરો
- અમેરિકા ઈરાકના રાષ્ટ્રપતી ને જાંસિની પ્રદાન કરી ગયો હતો.
- આ યુદ્ધમાં કેવા હથિયારો
- આ યુદ્ધમાં ઘણાં અત્યારે વગેરેનો ઉપયોગ કરી ગયો હતો - ગન, મિસાઇલો
- તેના કારણે કેવા પ્રદાન કરી ગયું હતું
- ક્રેપાં જાત પાતનં

શોધી કાઢો :

- જે મોટી બંદુક જેવી તોપ યશપાલે જોઈ, તે કાંસાની બનેલી છે.
- તમે કાંસાથી બનેલી કઈ કઈ વસ્તુઓ જોઈ છે ?
- કાંસામાથી મૂર્તિ, પૂજાની થાળી વગેરે બનાવવામાં આવતું હોય છે.

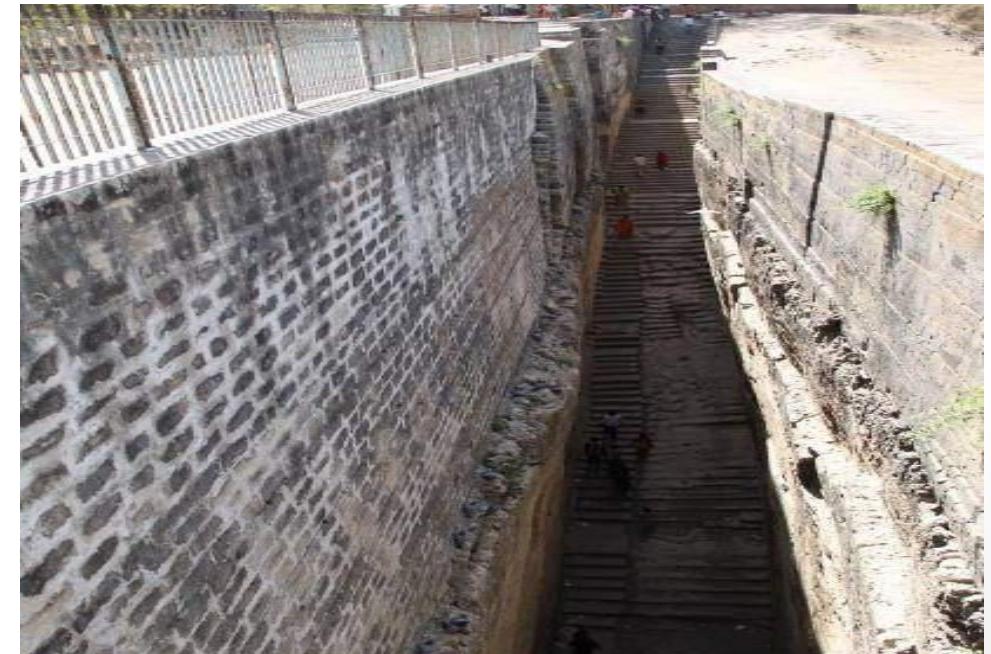

- હજારો વધોથી વનવાસીઓ ઘણીબધી વસ્તુઓ બનાવવા કાંસાનો ઉપયોગ કરતા હતા.
નવાઈ લાગે કે કેવી રીતે તેઓ તાંબું અને કલાઈ (ટીન) ખાણોમાંથી બહાર કાઢતા હતા,
આ ધાતુઓને પિગળાવતા હતા અને તેને સુંદર વસ્તુઓમાં બનાવવા માટે ઢાળતા હતા!
- તમારા વડીલો પાસેથી શોધો એવી વસ્તુઓ જે કાંસાની બનેલી હોય અને જે-તે સમયે
અથવા હજુ પણ તમારા ઘરમાં વપરાતી હોય.
- ✓ લોટા, પૂજાની થાળી, નટરાજ ની મુતિ, બજાણિયો વગેરે
- જુદી-જુદી વસ્તુઓના રંગ પરથી શોધો કે તેમની કઈ વસ્તુઓ તાંબામાંથી, કઈ
પિતળમાંથી અને કઈ કાંસામાંથી બનેલી છે.
- ✓
તાંબું = લાલાશ પડતો કશ્યાછ રંગ
પિતળ = તેમા ઉમેરવામાં આવતા ઝીંકની માત્રા પ્રમાણે લાલ થી પીળો હોઈ શકે.
કાંસું = તેનો રંગ હલકો સોના જેવો હોય છે.

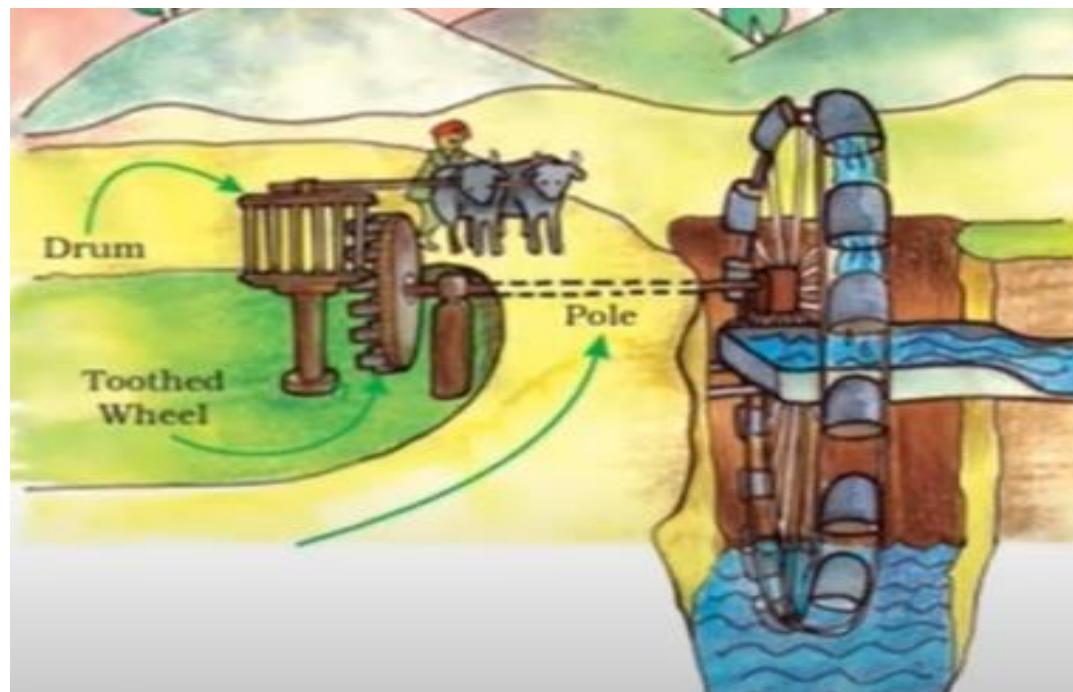
પાણીની વ્યવસ્થા

“ અહી તમે જોઈ શકો છો પાણી માટે અદ્ભુત વ્યવસ્થા.” યશપાલ બોલ્યો.
દીઢી : આ અડી-કડી વાવ છે. આ વાવ પૂર્વ- પર્ચિમ 310 ફૂટ લાંબી અને ઉત્તર- દક્ષિણ
10.5 ફૂટની છે. તેનો કાંઠો ઘણો જ ઊંડો અને વિશાળ છે. આ વાવમાં કુલ 166 પગથિયાં
છે. કિલ્લામાં રહેતા લોકો આ વાવમાંથી પોતાની જરૂરિયાત મુજબનું પાણી મેળવતા.

કહો :

- આસપાસમાં જુઓ અને પાણી ભૂગર્ભમાંથી ઊંચી જગ્યાઓ સુધી કેવી રીતે ખેંચાય છે તે કહો.
- ✓ આજે પાણીને ઊંચા સ્થાને પહોંચાડવા માટે ઇલેક્ટ્રિક વોટર પમ્પનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. કેટલાક ગામોમાં હજુ પણ બળદનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- વીજળીની મદદથી પાણી કેવી રીતે ખેંચાય છે? વીજળી વિના પાણી કેવી રીતે ખેંચી શકાય છે?
- ✓ વીજળીની મદદથી પાણી ખેંચવા માટે ઇલેક્ટ્રિક મોટર નો ઉપયોગ થઈ છે. જ્યારે વીજળી વિના પાણી ઉપર ચાવવા હેઠળ પંપ કે દોરડા અને પુલી નો ઉપયોગ થાય છે.

પછી દીદી અમને નવધણ કુવો જોવા લઈ ગયાં. તેમણે કહ્યું, “ આ કુવો ચુડાસમાવંશના નવધણ રાજાઓના સમયમાં બનેલો છે. મધ્યમાં કુવો છે અને તેની ફરતે સીડીઓ છે. આ સીડી પર સૂર્ય પ્રકાશ અને હવા આવી શકે તે માટે અમુક-અમુક અંતરે મોટા પ્રમાણની જાળી વિનાની ખુલ્લી બારીઓ મુકેલ છે. આ કુવો 171 ફુટ ઊંડો છે. પાણી સુધી પહોંચવા માટે કુવાની ફરતે સીડીમાં કુલ 204 પગથિયાં કોતરવામાં આવેલ છે. ત્યારબાદ અમે અનાજના કૌઠાર, નૂરી શાહનો મકબરો વગેરે જોયા અને દીદી પાસેથી જાણકારી પણ મેળવી.

કેવી દયનીય હાલત !

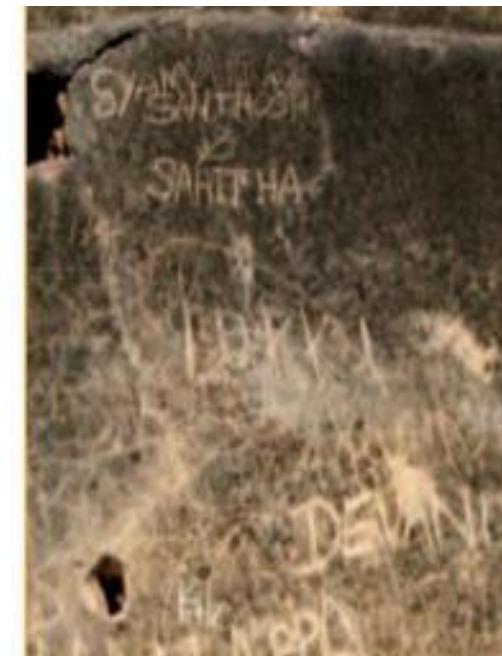
વાતો કરતાં, સીટી વગાડતાં અને અમારા જ પડધાઓ સાંભળતા બોઝગુફાઓમાંથી ચાલતા- ચાલતા પસાર થતાં હતા.

યશપાલ : અહી હવા કેવી ઠંડી લાગે છે !

ઝીલ : અહી બોઝ સાધુઓ રહેતા હતા એવું લખેલું હતું.

યશપાલ : આ પાટિયું વાંચો. પરંતુ જુઓ, દિવાલ કેવી લાગે છે !

ઝીલ : અરે ! વિચારો, હજારો વર્ષો બાદ આ દિવાલ કેવી દેખાય છે. તેણે રાજાઓ અને રાણીઓ, ઘોડાઓ અને હાથીઓ, યુદ્ધ અને શાંતિ વગેરે જોયા હતા..... પરંતુ આપણે તેણે થોડા જ વર્ષોમાં બગાડી નાખી છે.

તમારી આંખો બંધ કરો અને પાછળના સમયમાં જાઓ !

કલ્પના કરો કે તમે એ દિવસોમાં છો જ્યારે ઉપરકોટ ખૂબ જ વ્યસ્ત નગર હતું. નીચે આપેલા પ્રશ્નો વિશે વિચારો અને વર્ગમાં ચર્ચા કરો. તમે નાટક પણ કરી શકો.

□ રાજી તેના મહેલમાં શું કરે છે? તે કેવા પ્રકારનાં કપડાં પહેરે છે? તેના માટે કેવા પ્રકારના પકવાન બનાવવાય છે? પરંતુ તે કેમ ખૂબજ ચિંતામાં દેખાય છે? અને તે કઈ ભાષામાં વાત કરે છે?

✓ રાજી પોતાના મંત્રીઓ સાથે બેઠક યોજી રહ્ય છે. તેણે ટ્રેડિશનલ ડ્રેસ અને ઘણા બધી જીવેલરી પહેરી છે. ઘણા બધા પ્રકારની રજવાડી વાનગી, પીણા અને મીઠી વાનગીઓ રાજી માટે બનાવવામાં આવી રહી છે. તે દુશ્મન રાજ્યના સંભવિત હુમલો અંગે ચિંતિત હોવાનું જણાય છે. તે પ્રાકૃત ભાષામાં વાત કરી રહ્યો છે.

□ મહેલના ઓરડાઓ વિશે અનુમાન કરો. સુંદર ચદ્રાઇ અને પડદાઓ, અગાસી પર કુવારાઓ.. અને ચમેલી અને ગુલાબની મીઠી સુગંધ ક્યાથી આવે છે ?

✓ ઓરડાઓ ભવ્ય દેખાઈ રહ્યા છે. જટિલ ડિઝાઇનવાળા સુંદર જુની અને દેશી ચદ્રાઇ છે. પડદા ઓ ભરતકામ થી ભરપુર છે. અગાશી પર એક સુંદર બગીયો છે જ્યાંથી ગુલાબ અને ચમેલીની મીઠી સુગંધ આવી રહી છે.

ફુલ
□ જુદા જુદા કેવા પ્રકારના કારખાનાં તમે જોઈ શકો છો ? ત્યાં કેટલા માણસો કામ કરે છે ? તેઓ શું કરે છે ? તેઓએ શું પહેર્યું છે ? તમારા માટે તેઓ કેટલો સમય કામ કરતા હશે?

✓ ફેક્ટરીઓ જોઈ શકાઈ છે જ્યાં કપડાં, વાસણો, મૂર્તિઓ, કલાકૃતિઓ અને શસ્ક્રો બનાવવામાં આવી રહ્યા છે. એક કારખાનામાં 20 જેટલા લોકો કામ કરી રહ્યા છે. તેઓ તેમના ઓજારોથી કામ કરી રહ્યા છે. તેઓએ ધોતી પહેરી છે. મને લાગે છે કે તેઓ લાંબા સમય સુધી કામ કરે છે; વહેલી સવારથી મોડી સાંજ સુધી.

□ ત્યાં જુઓ ! પેલા કારીગરો કેવી રીતે ફરસી, છીણી અને હથોડીનો ઉપયોગ કરી પશ્ચર પર કોતરણી કરે છે ? તમે પશ્ચરની રજકણો હવામાં જોઈ શકો છો? શું એ પશ્ચરની રજકણો તેમને કોઈ રીતે નુકશાન કરે છે?

✓ હવામાં પશ્ચરની ધૂળ જોઈ શકાઈ છે . જો તેઓ સાવચેતી નહીં રાખે તો પશ્ચરની ધૂળ તેમને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે. હું જોઈ શકું છું કે તેમાંના મોટાભાગના લોકોએ તેમના નાક અને મોં આગળ કાપડ બાંધ્યા છે.

સંગ્રહાલય (museum)

ઉપરકોટ જોયા પછી, બાળકો જુનાગઢનાં સંગ્રહાલયમાં પણ ગયાં. ત્યાં ઘણી જૂની વस્તુઓ રાખેલી હતી. જેવી કે, ઘડા, વાસણો, આભૂષણો, ઝવેરાત, તલવાર, હથિ પર મૂકવાની અંબાડી વગેરે.

ઝીલ : અરે ! આ અંબાડી અને ડોલી અહી શા માટે રાખી છે ?

દીઢી : આ બધી વસ્તુઓ દ્વારા આપણે જાણી શકીએ છીએ કે તે સમયમાં લોકો કેવી રીતે રહેતા હતા, તેઓ શું ઉપયોગમાં લેતા હતા અને તેઓ કેવી રીતે વસ્તુઓ બનાવતા

હતા. જો આ બધું અહી મૂકવામાં ન આવ્યું હોતતો તે સમય વિશે આપણે આટલું બધું કેવી રીતે જાણી શક્યા હોત ?

12/12/2013

હા, હું દિલ્હીના મેહરોલીમાં રહું છું અને કુતુબ મીનાર મારા ઘરની નજીક છે. તે એક historical તિહાસિક સ્મારક છે. મોટી સંખ્યામાં લોકો

- તમારી આસપાસ તમે કેવા પ્રકારના ઘડા જુઓ છો ?
 - ✓ મેં સ્ટીલ, એલ્યુમિનિયમ, પિતળ, તાંબુ અને પ્લાસ્ટિક જેવી વિવિધ વસ્તુઓમાંથી બનાવેલા ઘડા જોયા છે.
- તમારા દાદા- દાઈ પાસેથી જાણકારી મેળવો કે બીજા કેવા પ્રકારના ઘડા અને વાસણો તેમના સમયમાં ઉપયોગમાં દેવાતાં હતા ?
 - ✓ મારા દાદા દાઈના સમય દરમ્યાન મોટાભાગનાં ઘડા પિતળમાંથી બનાવવામાં આવ્યાં હતાં અને તે ખૂબ ભારે હતાં. કેટલાક વાસણો માટીમાંથી પણ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં. કોપરનો ઉપયોગ પણ થતો હતો.
- તમે ક્યારેય કોઈ સંગ્રહલાઈમાં ગયાં છો ? અથવા તેના વિશે સાંભળ્યુ છે ?
 - સંગ્રહલયમાં કઈ કઈ વસ્તુઓ છે ?
 - ✓ હા, મેં અમદાવાદમાં મહારાજા ઇંદ્રસિંહ પ્રુજિયમની મુલાકાત લીધી હતી.
સંગ્રહલયમાં ઘણા પ્રાચીન કલાકૃતિઓ, હસ્તપ્રતો અને વસ્ત્રો રાખવામાં આવ્યા છે.
- અવલોકન કરો અને લખો :**
 - તમારા વિસ્તારની આસપાસ કોઈ જુની ઈમારત કે સ્મારકો છે ? જો હા, તો તેનું નામ આપો.
 - ✓ હા, હું અમદાવાદમાં રહું છું અને જમા મસ્જિદ મારા ઘરની નજીક છે. તે એક ઐતિહાસિક સ્મારક છે. મોટી સંખ્યામાં લોકો તેની મુલાકાત લેવા આવે છે.

- તમે કોઈ જૂનું સ્મારક જોવા ગયાં છો ? તે ક્યાં આવેલું છે ? તમને એવું લાગ્યું કે એ તમને વાર્તા કહે છે ? તમે તેના પરથી તે દિવસોના સમય વિશે શું જાણી શક્યા ?
- હા, હું દિલ્હીનો લાલ કિલ્લો જોવા ગયો હતો. તે દિલ્હીમાં આવેલો છે. જ્યારે હું લાલ કિલ્લાના પ્રાંગણમાં હતો, ત્યારે હું મુઘલ સામ્રાજ્યનો મહિમા જોઈ શક્યો. હું તે સમયના સ્થાપત્ય વિશે જાણી શક્યો. આ કિલ્લો ક્યારે બનાવવામાં આવ્યો હતો તે પણ જાણી શક્યો.
- તે કેટલી જૂની ઈમારત છે ? તમે કેવી રીતે જાણ્યું?
- તે 400 વર્ષ જૂની ઈમારત છે મે ચોપડીમાં વાંચ્યું હતું.
- તે શાની બનેલી છે ?
- લાલ કિલ્લો લાલ પશ્ચર માંથી બનેલો છે.
- તેનો રંગ કેવો છે ?
- તે લાલ રંગનો છે.
- પહેલાના દિવસોમાં ત્યાં કોણ રહેતા હતા?
- શાહજહાં થી લઈને બહાદુર શાહ ઝકર સુધીના મુઘલ શાશકો રહ્યા હતા.
- ત્યાં કેવા પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં આવતી હતી?
- ત્યાં સામાન્ય દૈનિક પ્રવૃત્તિ, બજાર અને સૈનિક કૂચ થતી હતી.
- શું લોકો હજુ પણ ત્યાં રહે છે ?
- હાલમાં ત્યાં કોઈ રહેતું નથી.

□ જૂની ઇમારતોમાં કોઈ ખાસ પ્રકારની કોતરણી કે ભાત હતી? તેને તમારી નોટબુકમાં દોરો.

✓ ઇમારત પર વિશેષ પ્રકારની ભૌમિતિક રચનાઓ હતી.

તમારું સંગ્રહાલય બનાવો

રજની કેરળના મલ્લાપુરામ જિલ્લાની સરકારી શાળામાં ભણાવે છે. તેણે તેના વર્ગનાં બાળકો સાથે મળીને બધા ઘરોમાંથી મેળવેલી ઘણી જૂની વસ્તુઓ સંગ્રહ કરી છે. જેવા કે ચાલવા માટે વપરાતી લાકડી, તાળાં, છત્રીઓ, લાકડાંનાં પગારખાં(પાદુકા), ઘડા વગેરે. આજે આ વસ્તુઓ કેવી દેખાય છે તે પણ તેમણે જોયું. રજની અને બાળકોએ પ્રદર્શન ગોઠવ્યું. જેને આસપાસનાં વિસ્તારનાં લોકો જોવા આવ્યા. તમે પણ તમારી શાળામાં આ કરી શકો.

ચિત્ર જુઓ અને કહો

આ ચિત્ર આશરે 500 વર્ષ જૂનું છે. તે આગ્રાનો કિલ્લો નિર્માણ થતો બતાવે છે.

□ લોકો કેવાં પ્રકારનાં કામ કરે છે ?

✓ લોકો બાંધકામ સ્થળ પર કામ કરી રહ્યા છે. કેટલાક લોકો પાણી લઈ જઈ રહ્યા છે, જ્યારે કેટલાક લોકો હંટો ગોઠવી રહ્યા છે.

□ કેટલાં પુરુષો અને સ્ત્રીઓ કામ કરે છે ?

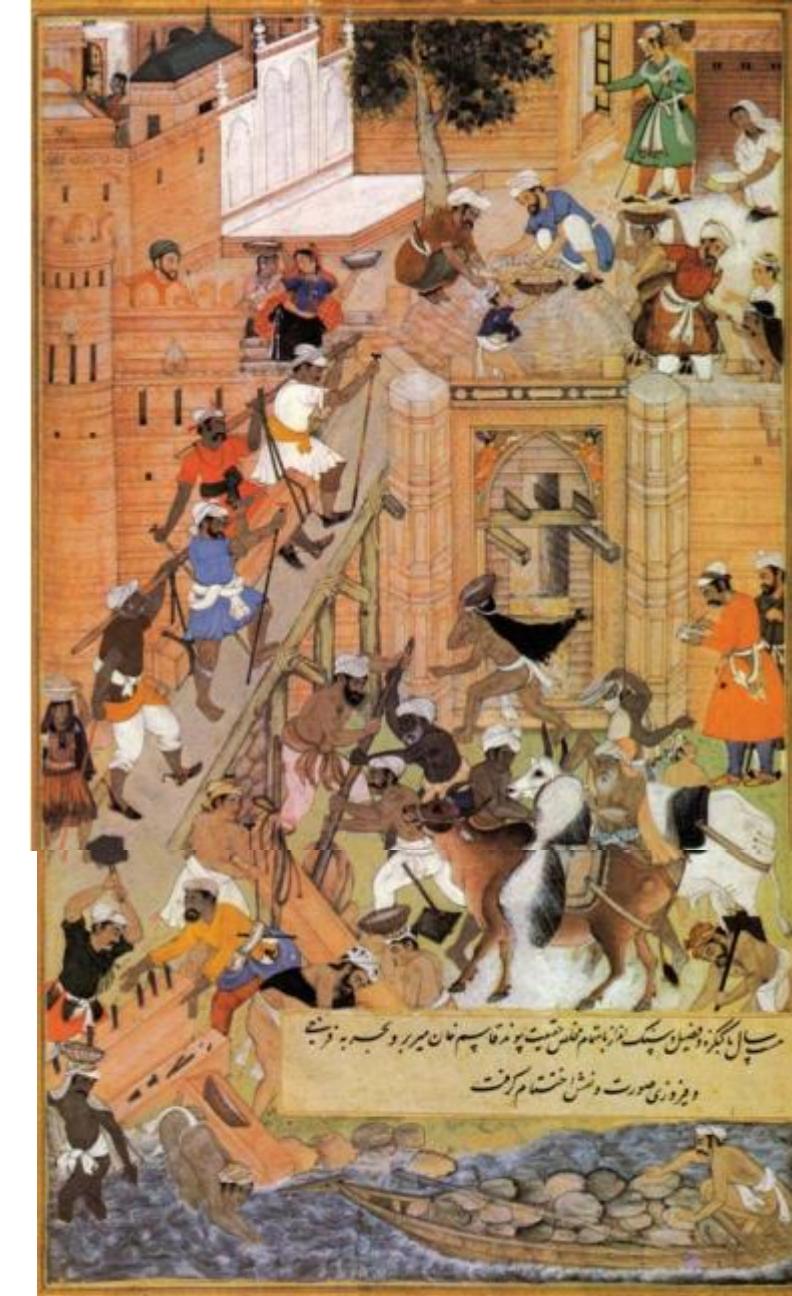
✓ આશરે 20 પુરુષો અને 2 સ્ત્રી કામ કરી રહી છે.

□ જુઓ, કેવી રીતે તેઓ વિશાળ થાંભલો ઢાળ પરથી લઈ જાય છે? ભારે વસ્તુઓ ઢાળ પરથી લઈ લઈ જવી સરળ પડે કે સીધી ઉપર લઈ જવી ?

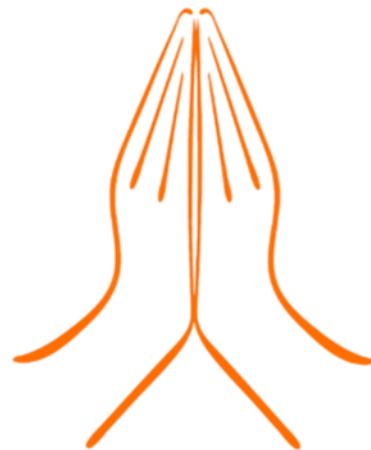
✓ ભારે વસ્તુ સીધીજ ઉપર લઈ જવા કરતાં ઢાળ પરથી લઈ જવામાં સરળતા રહે.

□ શું તમે મશક (ચામડાની બેગ) માં પાણી ભરીને જતાં માણસો જોયા છે ?

✓ હા, મે મશક માં પાણી ભરીને જતાં લોકો ફિલ્ભોમાં જોયા છે.

Thank You...

પ્રેરણ એજયુકેશન લોલાયટી ક્રાચા સંચાલિત ®
OCEAN
કોચિંગ કલાસીસ

